

IN MEMORIAM

JODOCUS FÜRTÖS†

door

David Duinker

Onze hond, wijlen Jodocus Fürtös, heeft op hoogst eigenaardige wijze de dood gevonden. De weinige keren dat ik er aan denken moet gaan altijd gepaard met een ongepaste vrolijkheid, soms schaterlach ik het dan uit; totdat mijn hospita verbaarlijk begint te roepen en te kloppen. Als ik op straat loop en een op Jodocus gelijkend iemand zie, kijk ik fluks een andere kant op. Uit ervaring weet ik namelijk dat in je eentje lachen op straat alleen maar narigheid tot gevolg heeft.

Laat ik eerst wat bijzonderheden omtrent hond Jodocus vertellen, bijvoorbeeld dat hij erg goed kon stinken. Meneer wist een stank te verspreiden waar menig reiger jaloers op kan zijn. Tengevolge van die vuilnislucht, die hij waar hij ook ging met zich mee torste, werd hij altijd zodra wij aan tafel gingen ogenblikkelijk gesommeerd de keuken te verlaten. Op een keer echter, wij tafelden, wist Jodocus op slinkse wijze, zonder dat iemand er erg in had, de keuken binnen te dringen en zich onder de eettafel te verschansen. Ik kwam op het idee onder de tafel te kijken omdat een van onze gasten, een vijfjarig kind, uitriep: 'Het stinkt, het eten stinkt!' Op het daarop volgende moment, onder het gejoel en gefluit van de aanwezigen, gaf Jodocus Fürtös zijn schuilplaats prijs en stormde huilend de keuken uit. Zij die mijn ouders zijn boden hun excuses aan en men vervolgde opgelucht en met hernieuwde eetlust de maaltijd.

Jodocus had zijn onwelriekendheid te danken aan zijn vacht. Deze vacht, bestaande uit zwarte aan elkaar geklitte Bob Marley-achtige haren, die even lang als Jodocus hoog waren, vormde een omgeving waarin menig smerig insect, schimmel en parasiet dankbaar gedijde. Als wij Jodocus meenamen naar het bos liep hij daar als een stofzuiger voor ons uit. Thuis gekomen moest ik dan, terwijl mijn moeder hem tussen haar benen klemde, zoveel mogelijk viezigheid uit het veld zoals klittekruid, doornstruiken, prikkeldraad en een keer zelfs een kippehok uit zijn haren plukken. Bij dit karweitje zag ik zoveel mogelijk over het hoofd, daar er altijd wel een steels buurmeisje of een andere vermakelijkheid wachtte; bijgevolg kon de compostvorming op Jodocus gestaag doorzetten. Die haren van hem brachten nog een ander ongerief met zich mee. Als wij bijvoorbeeld bij de slager waren ging Jodocus prompt liggen; voor niet ingewijden moet het hebben geleken alsof daar dan een nogal rul vloerkleedje lag. De keren dat men op Jodocus is gaan staan zijn talloos.

Hoewel Jodocus de beste van zijn dagen bij ons in ledigheid doorbracht had hij altijd wel wat te zeggen. In zijn praatzieke buien kon hij mijn moeder soms nabij een zenuwtoeval drijven. Als het weer eens zover was pakte mijn moeder hem bij staart en nekvel en sjouwde hem met moeite naar de schuur, sprak hem aldaar

bestraffend toe en sloot hem op om vervolgens begeleid door gesmoord gejack een mosterd voetbad te genieten. Ik had de leeftijd om in zo'n geval onvoorwaardelijk partij te kiezen voor Jodocus, ik wreekte mij dan door zolang Jodocus opgesloten zat geen woord tegen mijn moeder te zeggen, hetgeen haar ook al naar de mosterd deed grijpen. Hoe dan ook, mijn band met Jodocus, ik begon hem van lieverlee Docus te noemen, werd door dergelijke incidenten flink aangehaald.

Naarmate ik ouder werd verslaptte onze band geenszins, ook al hadden wij geen gemeenschappelijke vijanden meer; er had zich langzamerhand een andere basis voor onze vriendschap gevormd, te weten: overeenkomstige interesses. Ach, die lange nachten waarin wij, op mijn zolderkamer gezeten, onder het genot van whisky en filtersigaretten spraken over de Filosofie, de Literatuur. Maar meestal was hij het die het hoogste woord voerde, aan zijn spraakwater leek geen einde te komen. Een waar causeur was hij in die dagen, gevleugelde uitdrukkingen schuwde hij niet, toch stonden deze een bezonken oordeel niet in de weg. Ik luisterde dan dronken van de whisky en zijn woorden en als hij zijn betoog onderbrak omdat hij een luchtje wilde happen, dan slopen wij het huis uit, de nacht in. De koude deed ons goed, wij konden in een dusdanige staat van euforie geraken dat wij het uitschreeuwden en het zomaar op een draven zetten, tegen lantarenpalen aanplasten en aan verbaasde voorbijgangers omslachtig onze revolutie plannen uit de doeken deden. Als wij uitgetierd waren keerden wij weer op huis aan en slopen door het huis naar mijn slaapkamer.

Dan zei ik: 'Jodocus, vertel nog eens van het onderscheid tussen lichaam en geest.' Hij posteerde zich op de vermolmdde chesterfield, keek mij begrijpend aan en sprak op plechtige toon: 'Het onderscheid tussen lichaam en geest. Een klassiek probleem. Sta mij toe langs een omweg mijn licht te laten schijnen op dat wat men noodzakelijk moet weten om ook maar een beetje te begrijpen waar we eigenlijk over spreken als wij het hebben over de scheiding van lichaam en geest. Welnu. Het enige werkelijk in het oogspringende onderscheid tussen het dier en de mens is dat dieren niet de mogelijkheid hebben om te spreken. De menselijke taal is waarschijnlijk ontwikkeld om het jagen te vergemakkelijken. Voor de oermens werd de jacht natuurlijk aanzienlijk eenvoudiger als er gecommuniceerd kon worden. Dat zou betekenen dat de oorsprong van de taal bij de mannen gelegen is. Maar er is ook een andere theorie, ze weten het niet helemaal zeker. Er wordt ook gezegd dat de taal voortkomt uit de noodzaak een groep bijelkaar te houden. 't Schijnt dat apen in groepen leven, nooit groter dan vijftig. Als de groep groter wordt dondert die

uit elkaar, dan kunnen ze het niet meer overzien en ontstaan er afscheidingsbewegingen. Bij mensen ligt dat maximum op honderdvijftig, waarschijnlijk dankzij de mogelijkheid van vrij preciese communicatie. 't Schijnt dat hierin de vrouw een belangrijke rol toebedeeld is. Opvallend is ook dat meisjes veel eerder dan jongens al behoorlijk kunnen praten. Maar goed, de taal is dus een collectief bezit en haar voortbrengselen zijn een onderdeel van dat geheel. Er bestaat niet zoiets als een individuele taal. Het is een gemeenschappelijk bezit. Zo aardig aan Flaubert vind ik, en dat is iets dat hem onderscheidt van zijn leeftijdsgenoten, dat je dat zo duidelijk ziet!' 'Ja, maar de poging om objectiviteit te betrachten is hem eigen. Dat is het persoonlijke in zijn werk', zei ik dan, waarop Jodocus geïrriteerd met zijn donkere, nauwelijks zichtbare kraaloojjes naar mij keek en zijn verhaal vervolgde. 'Vergelijk jij de brieven maar eens met zijn roman. Maar goed, de geest, daar hadden wij het over, en dat zij een collectief bezit is. Val me verder niet in de reden, het is al lastig genoeg.' En dan sprak hij nog uren door. Ja, dat was toch wel mooi.

Zo ook de keren dat wij Hongaarse volksliedjes ten gehore brachten, ter gelegenheid van jonge poesjes bij de burens of omdat het zoveel jaar geleden was dat Jodocus' vader, Belzebub, communistisch Hongarije ontvlucht was. Jodocus begeleidde mijn gezang op de piano.

Mijn hand rustte broederlijk op zijn schouder. Hij had mij gevraagd om te slaan, want hij kan niet zo goed uit zijn hoofd spelen. Zijn poten raasden als bezeten krabben over het toetsenbord. De pianoklanken stortten over ons en de toehoorders heen en waarlijk, ik voelde dat iedereen Jodocus' onhebbelikheden kon vergeven en uit ieders ogen sprak leedwezen voor in het verleden gemaakte berispingen. Zelfs in mijn moeders ogen zag ik bolle tranen van spijt. Ik wist dat iedereen dezelfde pracht zinsnede van de Schoolmeester in gedachte had, namelijk: 'De hond is vermaard om zijn muzikale aard' (wij hebben belezen kennissen en vrienden). Nadat ik Jodocus een stuk oude kaas gegeven had en ik mijn handen was gaan wassen, namen wij de complimenten van de goegemeente in ontvangst waarbij Jodocus vrolijk kwispelde.

Nadien is Jodocus nimmer meer zo geliefd geweest als op die zondag middag. Die avond in de tuin, onder de appelboom gezeten, analyseerden wij de afgelopen dag. Wij waren gelukkig die avond en ik had het gevoel dat Jodocus voor even vrede kon hebben met de wereld en zijn rol daarin. Maar reeds bij het naar bed gaan viel mij op dat hij strammer dan ik ooit gezien had de trap naar de zolder beklom.

Het duurde lang eer hij in slaap viel. Ik luisterde naar zijn vermoeide lange adem stoten en ik had willen vragen: 'Jodocus, wat is er toch?', maar dat deed ik niet want eigenlijk wist ik het wel. We wisten het allebei toen wij die zondagnacht naar het donker lagen te turen. We wisten allebei dat hij de beste jaren van zijn leven achter de rug had. Een en ander was gecumuleerd tot onze uitvoering ter nagedachtenis van Jodocus' vader. Iedereen was er die middag en het was een enorm succes geweest. Menigeen was in tranen uitgebarsten, en dat door toedoen van Jodocus. Mijn eigen rol in deze wenste ik te verwaarlozen. Ik vond dat ons succes hem toekwam en bovendien gunde ik het hem van harte. Deze middag had de top van Jodocus' bestaan als gerespecteerd wezen gemarkeerd. Vanaf die zondag zou het alleen nog maar bergafwaarts gaan.

Zijn ademhaling was overgegaan tot dat vredige ritme van iemand die in een diepe slaap verzonken ligt. Zo is het goed, dacht ik, laat hem maar lekker slapen. Even daarna viel ook ik in slaap. Ik droomde die nacht van alles wat mij nog ten deel zou vallen: hoe ik weldra in de grote stad zou wonen en studeren zou aan de universiteit, ik een veel geziene gast zou zijn bij belangrijke mensen, actrices zou versieren, nachten lang discussieren met mijn briljante vrienden, eindelijk eens mijn schrijverijen zou voltooiën en dan natuurlijk alras een beroemd schrijver wezen zou. Dat droomde ik. Die nacht sliep ik met een glimlach in mijn hart.

Voor de beschrijving van zijn daadwerkelijke einde moet ik mij verlaten op mijn moeder. Ik was reeds woonachtig in de grote stad toen ik mijn huilende moeder aan de telefoon kreeg die mij vertelde van Jodocus' dood. Ze zei me dat ze Jodocus mee uit wandelen genomen had. Hij deed de laatste tijd niet anders dan in de tuin werken. Mijn moeder had hem enige afleiding willen bezorgen.

Het was die dag prachtig weer. Een zonovergoten herfstdag waarin net als in de lente de geluiden met een glasscherpe helderheid tot je doordringen, een dag die dat wat aanstonds plaats zal vinden reeds in zich bergt. De vogels weten het, 't patroon van het plaveisel lijkt het te voorspellen. De cadans van Jodocus' wippende oren, die als vleugeltjes zijn zware gehijg begeleiden. Uit de verte komt het geluid van een auto naderbij. Jodocus loopt midden op de weg met aan weerszijde braakliggende akkers. Als mijn moeder schreeuwt komt de auto tot stilstand. Jodocus loop door, tegen de auto op en valt als een blok ter aarde.

oktober '93